

ПСИХОЛОГИЧНИ МЕХАНИЗМИ И СПЕЦИФИКА В ПРИЛОЖЕНИЕТО НА МЕТОДИ ОТ АРТ-ТЕРАПИЯТА ПРИ СМУЩЕНИЯ В ХОДА НА СОЦИАЛИЗАЦИЯТА НА ДЕЦА, ЛИШЕНИ ОТ РОДИТЕЛСКИ ГРИЖИ

Десислава Стоянова

The report presents the results of a correctional influence carried out with art therapy methods for restricting disorders in the socializations process with children brought up in entirely institutional environment. The typical and relatively frequent disorders in the emotional and behavioural sphere with a given social group are classified here.

The applying of different art therapy effects are also discussed.

The results of the experimental group obtained after the check experiment presented a considerable rise in children's stage of social competence and decrease in the intensify of primary and secondary behavioural disorders.

Some therapeutical trends where the art therapy application is characterized by a particular effectiveness are outlined.

Предучилищното детство е особено сензитивен период от развитието на човешката личност, характеризиращ се с базисното изграждане на познавателни и социални умения. В края на този възрастов период те достигат до степен на първоначално формиране у детето на позиция с познавателен, нравствен и естетически характер и съдържание. Постепенно оценката и самооценката се оформят като психологически фактор за самовъзпитание, при което се извършват поэтапни изменения в потребностно-мотивационната сфера. С развитие на социалните чувства и социалното мислене алтруистичните мотиви постепенно започват да заемат своето място в йерархията на социалната детерминираност на личността.

Деца, лишени от родителски грижи, растат в по-специфична социална среда. Изследванията на редица автори в тази област — В. Мадолев, М. Колева, Р. Стаматов, В. Мухина, В. Оклендер, Р. Мей, К.

Хорни, Н. Роджърс и др., както и нашите наблюдения и опити, показват засиленото формиращо влияние на средата върху социалното и личностното изграждане на тези деца. Характерът на детските преживявания и отношението майка — дете се разглеждат от З. Фройд (Марицинковской, Т. Д., 2001) като компоненти на първичните детски стремежи за удовлетворяване на възникващите потребности от любов и грижа.

Много от идеите на Фройд за значението на потребностите, мотивите и връзката майка — дете в ранна детска възраст са доразвити по-късно от Карен Хорни (1945, 1950). Според Хорни (Burns, R. В., 1979) в този период доминират две основни потребности: потребността от удовлетворяване (свързана с всички биологични потребности, които осигуряват оцеляването) и потребността от безопасност. Неудовлетворяването на потребността от безопасност води до появата на психично състояние, което Хорни обозначава като „базална тревога“ — усещане за самота и безпомощност пред потенциалните опасности, идващи от света.

За да преодолее чувството за несигурност, детето използва различни „защити“. Тези защити се дефинират от авторката като невротични потребности или тенденции (Стаматов, Р. 2000) (таблица 1), които могат да бъдат наблюдавани при децата, лишени от родителски грижи, отглеждани и възпитавани изцяло в институционална среда.

Таблица 1. Невротични потребности (по Хорни, Хиел и Зиглър)

От любов и одобрение	Ненаситен стремеж да бъде любим и обект на възхищение от страна на другите; повишена чувствителност и възприемчивост към критиката; отхвърляне или недружелюбност
От ръководещ партньор	Прекомерна зависимост от другите и страх от самота и получаване на отказ; преценяване на любовта — убеденост, че любовта може да реши всичко
От строги ограничения	Предпочитания към жизнен стил с приоритет на ограниченията и установения порядък; задоволяване с малко и подчинение на другите
От власт	Стремеж за доминиране над другите и постигане на контрол като самоцел; презрително отношение към слабостите
От експлоатиране на другите	Страх да не бъде използван от другите, без желание да промени това
От признание	Желание да бъде обект на възхищение за околните; А-концепция — в зависимост от статуса
От възхищение от себе си	Стремеж за създаване на „съвършен“ образ; потребност от получаване на комплименти от околните
От честолюбие	Силен стремеж да бъде най-добрият; без да се замисля за последиците; страх от неудачи
От самодостатъчност и независимост	Дистанциране от всеки и от всичко
От безупречност и непогрешимост	Поддържане на впечатление за съвършенство и безпогрешност